

FÖLFEDEZÉSSZÁMBA MENŐ ÖNÉLETRAJZ

IVÁNYI ISTVÁN: *Visszaemlékezéseim életem folyására.*
Életjel Miniatűrök 27. Szabadka, 1974.

Minden egyes csákányütéssel, minden porba döntött régi épülettel kevesebb marad az utókor számára a régi, a múlt századi Szabadkából.

A lassan fejlődő város fölemészti saját magát.

Ezek a változások azonban többé-kevésbé megfelelő művelődéstörténeti dokumentáció kíséretében történnek; a bekövetkezett változások nagy vonalakban követhetők lesznek a jövőben.

Anyagi kultúránk a folyamatos hiányosságok ellenére is jobban van dokumentálva, mint szellemi javaink letéteményeseinek bármelyike. Gondoljunk csak a színházra, a Népkörré, a városi könyvtárra, vagy akár Csáth Gézára, Kosztolányi Dezsőre, Aksentije Marodićra, Gaál Ferencre, Milkó Izidorra. Iványiról is elképesztően keveset tudunk. Még ma is.

Szabadka kulturális életében szinté például nélkül áll, mélyreható változások mentek végbe a múlt század utolsó harmadában. A folyamat jelentőségét tekintve úgyszintén túlon túl hiányos dokumentációval. Az említett időpontban a művelődési élet addig szabályozatlan, esetlegesen spontán, helyenként sekélyes vizeinek meliorációja kezdődött el. A korábbi „társasági” és szalonkultúrát az igényesebb, magasabb színvonalú szellemi élet kezdte jellemezni.

Ennek a változásnak megindulása érdekes, vagy talán elgondolkodtató módon, szinte egy ember nevéhez fűződik: Iványi István gimnáziumi tanáréhoz.

Ténykedésének társadalmi értéke felbecsülhetetlen. Egész sor olyan kezdeményezés származott tőle, amelynek megvalósítása kezdeti pontját jelentette nem egy fontos, még ma is működő szabadkai, sőt zombori kulturális létesítménynek. Említsünk meg néhányat: Iványinak köszönhetjük a városi könyvtárat, a városi múzeumot, a gimnázium tanári és ifjúsági könyvtárát. És —

nem csekélység — az ő jóvoltából tudhatjuk magunkénak Szabadka eddigi egyetlen, tudományos alapos-sággal megírt történetét is.

Szinte emberfeletti szorgalommal és kitartással szervezett, intézett, dolgozott. És amit tett, azt mind a tanári hivatásából eredő feladatok róttá kötelességeken túl, szabad idejében tette. Jellemző rá az is, hogy nemcsak Szabadkán fejtett ki aktivitást. Az akkori Bács-Bodrog vármegye kulturális életében is vállalt feladatokat, és egyengette a megye tudományos életének göröngyös, még töretlen talaját is. A feladatok nem voltak kicsinyek és nem is voltak könnyűek olyan állapotok közepette, amelyekre még negyven-ötven évvel később is panaszkodik Szenteleky Kornél. Iványi kezdeményezte és hosszú éveken át vezette sikerrel a vármegyei történelmi társulatot, amelynek hatása egy páratlan értékű, 33 éven át megszakitás nélkül megjelent évkönyvsorozaton keresztül még ma is mérhető. Azt csak mellékesen tesszük hozzá, hogy az említett társulatnak mintegy „melléktermékeként” jött létre az a gazdag, egykori vármegyei múzeum is, amely ma Zombor város múzeumát képezi.

Természetesen következhet a megállapítás, hogy Iványi nélkül még mai vajdasági kultúránk is és tudományosságunk is szegényebb lenne.

Szerencsés véletlen volt, Szabadkára nézve mindenképpen, hogy Iványi kiforrott, érett korában éppen városunkban telepedett le, hiszen polgártársai nem sejtették, nem is sejthették, hogy mit kapnak vele. Nagy egyéniség volt. Olyan fához hasonló, amely termékeny talajba eresztett gyökereket, és amely virágba szökkenve szünet nélkül bőségesen ontotta értékes gyümölcsseit.

Ki is volt hát az az ember, aki olyan sokat tett városunkért? Eddig

nagyon keveset tudtunk róla. Nem ismertük pontos életútját, azt, hogyan lett az egyszerű lugosi német-ajkú kisleányból Szabadka közmegebecsülésnek örvendő tudós tanára. A kérdésre első kézből kapunk feleletet a most megjelent könyvecskéből. És nemcsak a fenti kérdés lesz világos. A sorok közül érdekes módon itt-ott elővillan a száz év előtti Szabadka társadalmának egy-egy jellegzetes foltja is. Az önéletrajzi írás sokban hozzájárul ahhoz, hogy bizonyos korabeli eseményekről plasztikusabb képet kapjunk.

Iványi önéletrajza felfedezésnek tekinthető, mert hatvan évvel ezelőtt íródott, és csak mostanában került vissza Szabadkára. Jó, hogy az Életjel szerkesztősége megjelentette, s jó lenne, ha minél többen forgatnák a könyvecskét, mert az írás — megbocsátható fogyatékoságai mellett is — nagyon tanulságos, érdekes. Még inkább az, ha hozzászámítjuk a Dér Zoltán írta utószót is, mert az szakavatott módon egészíti ki Iványi sorait és a múlt századi és század eleji Szabadka társadalmi viszonyainak törvényszerűségeiről alkotott eddigi ismereteinket. A jól összeválogatott képanyag lényegesen emeli a füzet színvonalát és kiegészíti annak mondanivalóját.

De még egy tanulságot levonhatunk ebből az ízléses külalakú műből.

Az az általános vélemény ugyanis (tegyük hozzá, nem egészen alaptalanul), hogy Szabadka nemigen szokta megbecsülni tehetségesebb tagjait, illetve hogy terveik megvalósításához csak kivételes esetekben adja meg a teljes támogatást. Ha ez így van — tehetjük fel a kérdést —, hogyan jöhetett létre Iványi túlzás nélkül impozánsnak mondható életműve? Úgyes volt, kivételt képez, vagy valamilyen más elfogadható magyarázat van rá? Véleményem szerint Iványi megtalálta azt a csodálatos varázsigt, amelyik le képes fegyverezni a szabadkaiakat, ez pedig a — türelem.

Végül, habár nem egészen tartozik témánkhoz, tegyük még hozzá a következőket: ha már olyat alkotott, amit nehezen lehet felülmúlni, és amiért méltán lehetnénk hálásak neki, fejezzük ki kegyeletünket azáltal is iránta, hogy ha talán teret nem is (de miért is nem?), ám életművéhez a mostaninál méltóbb utcát nevezünk el. Ha hálánkból esetleg ennyire nem telne, akkor legalább valamelyik közkezelés alatt álló folyószámláról utaljunk ki annyit, hogy sirja a Bajai úti temetőben ne fessen úgy, mint egy árváé: ne nője be teljesen a gaz. Születésének közelgő százharmincadik évfordulója még inkább erre kötelez bennünket.

SZEKERES LÁSZLÓ

GYERMEKNYELV ÉS BILINGVIZMUS

MELANIJA MIKEŠ: *Glasovni razvoj govora dvojezične dece.*
A szerző kiadása. Novi Sad, 1974.

A nyelvtudomány fejlődésében az utóbbi időben igen nagy szerepet játszanak az alkalmazott kutatási területek és az interdiszciplináris vizsgálatások. A gyermeknyelv tanulmányozása egyik érdekes feladata az alkalmazott nyelvtudomány-

nak, ugyanakkor határterülete is a nyelvészetnek, a pszichológiának, a pedagógiának stb. A gyermek nyelvi fejlődésével foglalkozott már Darwin, Taine és Wundt is. A XX. században nyelvészek is érdeklődni kezdenek a probléma iránt. Az im-